

Цурканова Ірина Олександрівна,
кандидат політичних наук,
асистент кафедри міжнародна економіка
і соціально-гуманітарні дисципліни
Український державний
університет науки і технологій
м.Дніпро, Україна
e-mail: irina1987b@i.ua

СУЧАСНА ПОЛІТИЧНА ОСВІТА ТА ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА СЕРЕД МОЛОДІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Розвиток політичної освіти є дуже важливим питанням для сучасної молоді, оскільки її участь у політичному процесі може визначати майбутнє країни. Однак, на жаль, останнім часом, багато молодих людей не проявляють достатній інтерес до політики або не мають необхідних знань про неї та її вплив на суспільство.

Варто зазначити, що педагогічна діяльність відіграє важливу роль щодо розвитку політичної свідомості серед студентів та формування їх політичної обізнаності, адже педагоги мають можливість відкривати для молоді нові горизонти знань, формувати їхнє критичне мислення та сприяти розвитку усвідомлення соціально-політичної ситуації в країні та світі.

Важливим фактором, на наш погляд, є політична свідомість, тобто здатність розуміти політичну реальність, що оточує нас, та усвідомлювати свої права та обов'язки, як громадянина. Ми вважаємо, що педагоги можуть сприяти розвитку цієї здатності, проводячи уроки, лекції та дискусії, що стосуються політичних процесів та подій. Вони можуть допомогти студентам зрозуміти роль політики в житті країни та у світі, а також навчити їх критично мислити щодо політичних подій, які постійно відбуваються навколо.

Ми впевнені, що саме педагоги цієї сфери діяльності можуть допомогти сформувати політичну обізнаність студентів, ознайомлюючи їх з основними принципами та ідеями політичних рухів у різні часи, а також допомогти розібратися у політичних поглядах. Це можливо, зокрема, через використання

різноманітних форм навчання таких як: дебати, рольові ігри, дискусії, аналіз тощо.

Однак, як повідомила Центральна виборча комісія, явка виборців на голосуванні 25 жовтня 2020 року склала лише 36,88 %. Це найнижчий показник за часів незалежності України [1]. На нашу думку, ці дані свідчать про низьку політичну обізнаність серед громадян, особливо молодого покоління, а також про високий рівень політичної апатії. Під політичною апатією ми розуміємо стан, коли особа виявляє мало або жодного інтересу до політичних питань, виборів та участі у громадських справах. Сьогодні, на жаль, це поширене явище серед молоді через недостатнє розуміння їхньої ролі в політиці та низьку довіру до політичних інституцій.

Відомо, що політична освіта – це практика систематичного поширення і засвоєння громадянами знань про їхні права, свободи та механізми їх здійснення, про шляхи розв’язання проблем суспільного життя, політичну систему й інститути публічного урядування, процедури їхнього функціонування і способи впливу на них, що має наслідком компетентну участь громадян у суспільному житті [2].

Виходячи з вищезазначеного, ми можемо впевнено стверджувати, що політична освіта - це процес навчання та формування знань про політику, систему влади, політичні процеси та діяльність державних органів. Вона спрямована на розуміння політичних структур, механізмів прийняття рішень, прав та обов’язків громадян.

Таким чином, ми вважаємо, що основними цілями політичної освіти є:

- розуміння політичних процесів, адже політична освіта має на меті надавати людям знання про те, як працює політична система їх країни, включаючи органи влади, процес законотворчості, вибори та політичні інституції;
- розвиток громадянської свідомості. Ми маємо на увазі, що це спрямовано на виховання активних, відповідальних та свідомих громадян, які

розуміють свої права та обов'язки, а також є активними учасниками громадського життя;

- формування демократичних цінностей, а саме: сприяти виробленню толерантності, поваги до прав людини, рівноправ'я, розумінню принципів демократії та інших демократичних цінностей;

- сприяння участі в політичних процесах. Мета полягає в стимулюванні громадян до активної участі в виборах, громадських обговореннях, петиціях та інших формах демократичної участі;

- критичне мислення, бо політична освіта має на меті навчати аналізувати інформацію з різних джерел та відрізняти факти від дезінформації;

- розвиток лідерських якостей, що сприяє виробленню навичок прийняття рішень, комунікації та співпраці, що допомагає громадянам ставати ефективними лідерами або учасниками громадських ініціатив.

Саме ці цілі, на нашу думку, спрямовані на формування громадян, які беруть активну участь у політичному та громадському житті, розуміють і відчують відповідальність за розвиток своєї країни та вміють взаємодіяти з іншими громадянами для досягнення спільних цілей.

На думку О. Царенко, процес політичної соціалізації має починатися зі старшої школи, де особа повинна отримувати певний цикл знань з соціально-гуманітарних дисциплін (географія, правознавство, історія тощо), а вступивши до вищого навчального закладу, ці знання повинні структуруватися, узагальнюватися і підкріплюватися політичною практикою [3, с.27].

Ми вважаємо, що сьогоdnішній світ щодня стає все більш різноманітним та багатокультурним, що потребує від гуманітарної освіти розуміння культурних та політичних відмінностей, а також розвитку міжкультурної компетенції. Саме тому, сучасна освіта повинна відповідати на глобальні виклики, такі, як зміна клімату, соціальна несправедливість, бідність та міжнародний тероризм, допомагаючи розвинути критичне мислення та сприяти у формуванні соціальної відповідальності студентів у політичному напрямку.

Також, на нашу думку, необхідно забезпечувати інтердисциплінарність гуманітарної освіти, включаючи взаємодію з іншими дисциплінами та професіями.

Взагалі, гуманітарна освіта має давати студентам не тільки знання та вміння, але й сприяти їхньому особистісному розвитку. Вона повинна допомагати молоді розвивати свої інтереси, творчість та емпатію. Слід зазначити, що цей напрямок освіти не повинен обмежуватися тільки теоретичними знаннями – потрібно надавати можливість практичного застосування отриманих знань та навичок.

Починаючи з 24 лютого 2022 року, система освіти України вимушено перебуває у нових реаліях: студенти та викладачі зіштовхнулися з неочікуваними проблемами в освітньому процесі. Це пов'язано, передусім, з безпекою для усіх громадян країни під час російської збройної агресії. Попри це, першочерговим завданням МОН та викладацького складу вишів залишається забезпечення студентів високим рівнем знань.

«Упродовж короткого часу в Україні було сформовано засади інституційно-правового регулювання освітньої сфери на період дії воєнного стану. МОН залишається головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує розроблення й проведення державної політики в сферах освіти та науки, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, трансферу (передання) технологій тощо..» [4, с.15].

Одна з проблем політичної освіти у молоді полягає в тому, що програми та курси, які зазвичай пропонуються в закладах вищої освіти, не завжди відповідають сучасним викликам та потребам молодих людей. Переважно у ВНЗ читаються лекції, які надають лише теоретичні знання, але не практичні навички, необхідні для того, щоб молодь могла ефективно взаємодіяти з політичною системою.

Крім того, з іншого боку, непідготовлена людина буває перевантажена політичною інформацією. Це може призвести до того, що вона відвернеться від політики і змістить свою увагу на інші напрямки.

Для багатьох молодих людей також є відсутність бажання навчитися критично мислити та аналізувати отриману інформацію. Це пов'язано з тим, що в Україні недостатньо уваги приділяється розвитку цих та інших навичок, необхідних для аналізу інформації з різних джерел.

Для підвищення політичної обізнаності молоді, на наш погляд, необхідно впроваджувати ефективні механізми стимулювання. Серед них можуть бути:

- розширення деяких предметів у школах та вишах для формування критичного мислення та аналізу політичних процесів;
- стимулювання активної політичної участі молоді в громадських обговореннях, а також у виборчих процесах;
- підвищення рівня медіаграмотності молоді, що допоможе впізнавати дезінформацію.

На нашу думку, сьогодні багато молодих людей можуть бути «засліплені» впливом соціальних медіа та інших джерел інформації, які передають необ'єктивну або неправдиву інформацію. У таких випадках навчання критичному мисленню та аналізу даних стає дуже важливим, особливо, коли фейки зі сторони країни-агресора розповсюджується з кожним днем.

Щоб вирішити цю проблему, необхідно забезпечити доступ молоді до якісної освіти, яка навчить критичному мисленню та аналізу інформації, що повинно стати складовою частиною загальної освіти. Додатково можна проводити спеціальні тренінги та семінари з цієї тематики. Також важливо забезпечити доступ до різноманітних інформаційних джерел, що дозволить розуміти різні точки зору та розвивати своє власне критичне мислення.

Існує кілька причин, чому молодь може не виявляти достатнього інтересу до політики:

1. Недостатньо освічені в цій сфері, адже часто молоді люди можуть не мати достатньої інформації про політичні процеси та роль держави в суспільстві, що призводить до незацікавленості та непорозуміння.

2. Низька довіра до політичних інституцій, зокрема: політичних партій, уряду, парламенту та інших політичних органів через сприйняття корупції, недостатньої ефективності або відсутність прозорості.

3. Низький рівень довіри до політиків, яких часто сприймають, як корумпованих і нечесних, що знижує мотивацію до участі у виборах.

4. Нецікавість. Деякі люди можуть просто не відчувати інтересу до політики і бачити її, як складний і непривабливий процес.

5. Відсутність інформації: багато хто може не мати достатньої інформації про політику та її вплив на життя людей.

6. Політична апатія, яка може бути результатом відчуття безсилля або віддаленості від політичних процесів, бо вважають, що їх голоси не мають значення або не впливають на політичні рішення.

7. Політичні скандали, які можуть викликати розчарування та відвернення від політики, особливо якщо молодь бачить, що політичні діячі не дотримуються етичних норм та обіцянок.

8. Негативний досвід або байдужість зі сторони батьків. Наприклад, якщо вони не цікавляться політикою або мають негативний досвід з нею, це може впливати на уявлення їхньої дитини про важливість політичної участі.

9. Відсутність стимулів до участі. Мається на увазі, що молоді люди помилково не бачать позитивних змін та того, що їх участь важлива у політичних процесах. Тому вони не виявляють достатнього інтересу до політики, а також можуть хибно відчувати, що їхні голоси не мають ваги та їхня участь у виборчому процесі не має сенсу.

10. Фокус на особистому житті та інтересах. Молодь може бути занадто зайнята будівництвом своєї кар'єри, отриманням освіти або розвагами, тому політика може здаватися менш важливою або віддаленою сферою для них.

Для збільшення інтересу молоді до політики можна вживати наступні кроки:

1. Запровадити політичну освіту в школах і університетах, зокрема, включення політичних тем у навчальні програми може допомогти створити

базове розуміння політичних процесів та стимулювати цікавість молоді до політики.

2. Створення можливостей для молоді впливати на політику та брати участь у процесі прийняття рішень, а також сприяти громадським ініціативам, що, своєю чергою, допомагає залучити їх до політичних змін та розвитку.

3. Залучення молоді до проєктів, що сприяють розвитку громадського життя та активної участі у прийнятті рішень. Організація дискусій та дебатів з політичними діячами, що дозволить отримати відповіді на свої запитання та легше зрозуміти політичний процес.

4. Забезпечення прозорості та чесності в політичному процесі збільшує довіру до політиків. Активна присутність політичних організацій та діячів у соціальних мережах допоможе молоді легше знаходити інформацію про політику та виражати свої погляди.

5. Популяризація політики через різні канали масової інформації, такі, як соціальні мережі, онлайн-медіа, подкасти тощо. Забезпечення об'єктивної та збалансованої інформації про політичні події та процеси сприяє розумінню та цікавості до політики.

6. Забезпечення доступу до навчальних матеріалів та джерел інформації про політику дозволить молоді краще вникнути у політичний процес та розібратися в його впливі на життя громадян.

7. Залучення до громадських організацій та ініціатив, що сприяють змінам у суспільстві та політиці, де молодь може висловити свої погляди та ідеї.

8. Підтримка молодих лідерів, що активно діють у політиці та є прикладом для інших. Наприклад, створення програм менторства та підтримки для молодих лідерів у політиці допомагає залучити їх до активної участі та розвитку у цій сфері.

9. Забезпечення можливості для молоді подорожувати та досліджувати інші країни, що дозволить краще зрозуміти світову політику та її вплив на різні держави та регіони;

10. Забезпечення відкритості та прозорості в політичних процесах, а також впровадження політичної освіти в шкільну програму, організація додаткових курсів та семінарів для молоді допоможе збільшити довіру до політичних інституцій.

Ми вважаємо, що саме ці кроки можуть створити сприятливе середовище для залучення молоді до політичної участі та збільшення їх інтересу до політики, як інструменту змін та впливу на суспільство.

Загалом, на нашу думку, для збільшення інтересу до політики потрібно створити сприятливі умови для її участі та забезпечити доступ до необхідної інформації. Також важливо показати молодим людям, що їхній голос має значення та може допомогти змінити ситуацію в країні та у світі.

Ще однією причиною, чому молодь не цікавиться політикою, на наш погляд, може бути нестача політичної культури.

Адже політична культура молоді – це сукупність знань, поглядів, цінностей та навичок, що стосуються політичного життя. Вона визначає рівень участі молоді у політичному процесі, її ставлення до політичних інституцій, влади та демократії загалом.

Зараз можна спостерігати певний дефіцит політичної культури серед молоді. Це проявляється у відсутності інтересу до політичних питань, низькому рівні участі у виборчих процесах й боротьби за свої права та інтереси.

На думку Морарь М.В. «Політологія як одна з впливових гуманітарних дисциплін слугує одним із елементів формування, збереження й удосконалення концентрованого досвіду освоєння людиною природного та соціального світу. Політична освіта зближується з національною культурою, якщо вона синтезує в собі цінності, норми, досвід духовної діяльності власного суспільства. Політична самосвідомість, як і культурна, завжди визначається конкретною національною формою. Політична наука й освіта формують гуманітарне знання, яке є мінливим полем пошуку людиною ідеалу, власного шляху в житті» [5, с.99].

На наш погляд низький рівень політичного інтересу серед молоді може створювати проблеми для майбутнього суспільства. Якщо молодь сьогодні не братиме активну участь у політичних процесах, то вона не зможе впливати на рішення, які прийматимуться наступним поколінням політиків. Це може призвести до того, що інтереси молоді ігноруватимуться, а рішення прийматимуться, виходячи з інтересів старшого покоління.

Крім того, низький рівень участі молоді у політичному житті іноді призводить до посилення апатії та байдужості у суспільстві. В деяких випадках це провокує меншу зацікавленість у проблемах, що стосуються її життя та розвитку, а це, своєю чергою, може створити небезпеку для стабільності та процвітання суспільства загалом.

Також хочемо зазначити, що ключове місце серед молоді займає саме політична культура, яка, як відомо, визначається як система цінностей, уявлень, традицій та практик, пов'язаних з політичним життям суспільства. Вона відображає рівень довіри та сприйняття громадян до політичних інституцій, державних діячів та політичних процесів.

Своєю чергою, політична культура, на нашу думку, повинна включати деякі основні аспекти.

По-перше, рівень зацікавленості громадян у політиці. Адже від того, наскільки активними є громадяни в політичних справах, залежить стан демократії в країні.

По-друге, повага до прав людини та політичних свобод, бо саме вона (повага) гарантує захист інтересів громадян та розвиток демократії. По-третє, розуміння та прийняття демократичних процедур, тобто громадяни повинні розуміти важливість демократичних процесів та поважати їх результати.

Якщо політична освіта ефективно здійснюється, вона допомагає виробити високий рівень політичної культури в суспільстві, що, у свою чергу, сприяє стабільності, демократії та розвитку країни.

Висновок.

Таким чином, на нашу думку, необхідно вживати більше заходів для збільшення інтересу до політики, зокрема, підвищення рівня політичної освіти, щоб підростаюче покоління могло розуміти важливість політичних рішень та процесів. Крім того, необхідно створювати будь-які можливості для участі молоді у політичному житті, наприклад, через громадські організації та студентські гуртки. Важливо також підвищити навички самостійного аналізу з отриманої політичної інформації. Якщо буде вжито відповідних заходів, то громадяни будь-якого віку зможуть стати активними учасниками політичного життя та робити вагомий внесок у процвітання нашої держави.

Список використаних джерел

1. Місцеві вибори: явка виборців склала майже 37%. URL: <https://vybory.rbc.ua/ukr/2020/mestnye-vybory-vka-izbirateley-sostavila-1603701410.html>
2. Політична освіта в Україні: проблеми та перспективи розвитку. Лабораторія законодавчих ініціатив, 2005. URL: <https://parlament.org.ua/2005/04/07/political-education-problems-prospects/>
3. Царенко О.О. Проблеми формування політичної свідомості студентської молоді в процесі політичної соціалізації. *Вісник Дніпропетровського університету*. 2012. №9/2. Т.20. Вип. 22(3). С. 26-29.
4. Освіта України в умовах воєнного стану. Інформаційно-аналітичний збірник. Київ, 2022. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2022/Mizhn.serp.n.ped.nauk-prakt.konferentsiya/Inform-analityc.zbirn-Osvita.Ukrayiny.v.umovakh.voyennoho.stanu.22.08.2022.pdf>
5. Морарь М.В. Місце й роль політичної освіти у формуванні політичної культури української молоді: теоретико-методологічний аспект. *Регіональні студії*. 2020. С.98-102. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/39661/1/18.pdf>